

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2017-02-22
meddelad i
Växjö

Mål nr M 5345-16

SÖKANDE

Oskarshamns kommun

Ombud: Advokaten Per Molander
Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB
Box 1711
111 87 Stockholm

SAKEN

Ansökan om ändring av villkor enligt 24 kap. 8 § miljöbalken

Avrinningsområde: 73/74 Koordinater N: 6347700 E: 588900

DOMSLUT

Med ändring av mark- och miljööverdomstolens dom den 28 juni 2013, mål M 10715-12, föreskriver mark- och miljödomstolen att villkor 3 a. ska ha följande lydelse såvitt avser begränsningsvärdet för halten järn i det returvattnen som släpps till hamnbassängen

<u>Ämne</u>	<u>Halt</u>
Järn	10 mg/l

Ändringen gäller omedelbart även om domen överklagas.

Dok.Id 392976

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 81 351 03 Växjö		0470-560 100	0470-560 125	måndag – fredag
		E-post: mmd.vaxjo@dom.se www.vaxjotingsratt.domstol.se		

BAKGRUND OCH TIDIGARE BESLUT M.M.

Mark- och miljödomstolen meddelade den 12 november 2012, mål M 1048-11, Oskarshamns kommun (kommunen) tillstånd till bl.a. muddring av Oskarshamns hamn, behandling av muddermassorna och utsläpp till hamnbassängen av returvatten från behandlingen. Tillståndet förenades med villkor om bl.a. föroreningar i returvatten från muddermassorna. Mark- och miljödomstolen föreskrev att halten järn skulle vara högst 10 mg/l.

Tillståndsdomen överklagades. Havs- och vattenmyndigheten yrkade att halten järn skulle bestämmas till 1 mg/l. Kommunen medgav yrkandet i den delen. Mark- och miljööverdomstolen ändrade mark- och miljödomstolens dom och föreskrev följande villkor i dom den 28 juni 2013 i mål M 10715-12.

3 a. Halter av metaller och organiska ämnen i det returvatten som släpps till hamnbassängen får som begränsningsvärde baserat på 6-veckors rullande medelvärde inte överskrida värdena i nedanstående tabell. Begränsningsvärdet är uppfyllt om värdena vid 8 av 10 mätningar uppfyller kravet. pH ska kontinuerligt vara i intervallet 6–9.

<u>Ämne</u>	<u>Halt</u>	<u>Ämne</u>	<u>Halt</u>
Järn	1 mg/l	Zink	300 µg
Arsenik	100 µg /l	Nickel	50 µg
Kadmium	5 µg /l	Dioxiner	0,2 ng/l
Koppar	100 µg/l	PCB7	0,4 µg
Kvikksilver	0,25 µg /l	TBT	0,2 µg
bly	100 µg /l		

Provtagning av metaller och organiska ämnen ska ske flödesproportionellt med dagliga prover som förs till ett samlingsprov som analyseras med avseende på totalhalter var fjortonde dag förutsatt att halten av suspenderade ämnen understiger 25 mg/l (12,5 FNU). I annat fall ska proverna i stället analyseras varje vecka.

Kommunen ansöker nu om ändring av villkor 3 a., såvitt avser halten järn.

ANSÖKAN

Kommunen yrkar att mark- och miljödomstolen ändrar villkor 3 a. i tillståndet på det sättet att begränsningsvärdet för järn bestäms till 10 mg/l.

Kommunen begär att domstolen förordnar att blivande dom ska gälla omedelbart utan hinder av att den inte vunnit laga kraft (verkställighetsförordnande).

Som grund för den yrkade ändringen gör kommunen gällande att ändringen är påkallad av omständigheter som inte förutsågs när villkoret föreskrevs, och dessutom att det gällande begränsningsvärdet framstår som uppenbart strängare än nödvändigt.

Av ansökan framgår i huvudsak följande.

Vid huvudförhandlingen i Mark- och miljööverdomstolen medgav kommunen Havs- och vattenmyndighetens yrkande om att begränsningsvärdet för järn skulle vara 1 mg/l. Medgivandet baserades på en bedömning av rimligt järninnehåll i sedimenten. Inför tillståndsprövningen hade kommunen undersökt innehållet i bottensedimenten genom ett provtagningsprogram som omfattade systematisk provtagning inom ett ca 2 500 kvadratmeter stort område med fyra prover var femtionde meter. Begränsningsvärdet fastställdes av överdomstolen utan några redovisade överväganden av den miljömässiga eller ekonomiska rimligheten i värdet.

De muddrade sedimenten pumpas eller transporteras med fartyg till det norra kajområdet för behandling genom avvattning m.m. Överskottsvattnet leds till en reningsanläggning som omfattar sedimentering, kemisk fällning och sandfiltrering. Dessutom finns möjlighet till pH-justering. Anläggningen uppfyller med råge kraven på bästa tillgängliga teknik (BAT). Vattenreningsutrustningen fungerade väl under den tid som den varit i drift. Innehållet i utgående vatten kontrollerades på det sätt och i den omfattning som angetts i villkor 3 a och i det gällande kontrollprogrammet. Under drifttiden (sju veckor) låg halterna av samtliga

parametrar väl under de föreskrivna värden utom beträffande järn där halten låg över begränsningsvärdet i sex av sju veckoprover. Enligt kommunens utredning beror de förhöjda halterna på att sedimenten till oväntat stor del består av ren kisaska som innehåller järnoxid (Fe_2O_3). Det betyder att de sediment som ska muddras kan bestå av upp till 50 viktprocent järn inom stora delar av hamnbassängen. Den provtagning som föregick tillståndsprövningen indikerade inte förekomst av kisaska i denna omfattning.

Vattenreningsutrustningen är inte anpassad för att rena returvatten med så stort järninnehåll. För att klara begränsningsvärdet för järn behöver processen kompletteras med utrustning för ultrafiltrering. Med tanke på de stora vattenvolymer som det är fråga om är det en mycket kostsam investering som kan äventyra hela saneringsprojektet.

Med hänsyn till att vattenutrustningen endast ska vara i drift under den tid som saneringsprojektet pågår – ytterligare två år – och till den ytterst begränsade miljönyttan av att begränsa järnhalten i utgående vatten till 1 mg/l, anser kommunen att det finns skäl att anpassa begränsningsvärdet till de faktiska förhållandena.

I slutet av mars 2017 återupptas muddringsentreprenaden och i samma stund behöver rening ske av det returvatten som uppkommer. Kommunen behöver då klarhet i vilka krav som ska gälla avseende järn. Det finns därför skäl att meddela verkställighetsförordnande.

Utredning

Kommunen åberopar ett tekniskt underlag upprättat i mars 2011 av Anders Bank vid Structor Miljö Väst AB inför tillståndsprövningen samt en skrivelse ”underlag [...] för järnhalt i utgående returvatten [...]” (odaterad).

I underlaget från 2011 framgår att lågriskvärdet för akuta effekter i marint vatten av järn beräknas till 13 mg/l (13 000 µg/l) om det antas att en utspädning på 10 erhålls snabbt. Ett villkor om 10 mg/l bedöms vara tekniskt möjligt.

Enligt den odaterade skrivelsen kan muddermassorna inom delar av hamnbassängen bestå av 50 viktprocent järn till följd av tidigare utsläpp av kisaska från kopparverket. Det innebär att halten suspenderade ämnen inte kan överstiga 2 mg/l för att begränsningsvärdet 1 mg järn/l ska innehållas. Det är främst i hamnens mest förorenade delar närmast utloppet som sedimenten till stora delar består av järnoxider. Nuvarande rening måste alltså förbättras med 90 %. Ytterligare sandfilter kommer inte att klara det. Den metod som bedöms kunna åstadkomma en sådan förbättring är ultrafiltrering som innebär en investering på flera hundra miljoner kr. Som exempel nämns Göteborgs anläggning för rening av dricksvatten för 400 miljoner kr.

Vidare redovisas uppmätta järnhalter under veckorna 40 - 46 år 2016. Vid två tillfällen uppmättes halter över 10 mg/l: 10,70 mg/l v 43 och 14,10 mg/l v 44. Värdena över 10 mg/l sammanfaller med en period med driftstörningar då halten suspenderade ämnen uppgick till drygt 30 mg/l. Övriga parameterar innehölls dock.

INKOMNA YTTRANDEN

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, SGU och Havs- och vattenmyndigheten har avstått från att lämna yttrande. Länsstyrelsen i Kalmar, Naturvårdsverket och Samhällsbyggnadsnämnden i Oskarshamn har uppgett att de inte har något att erinra mot den yrkade ändringen. Sjöfartsverket har uppgett att verket tidigare yttrat sig i tillståndsmålet och endast erinrat om att arbeten som påverkar fartygstrafik ska anmälas.

DOMSKÄL

Mark- och miljödomstolen bedömer att målet är av enkel beskaffenhet och att det därför kan avgöras utan särskilda ledamöter.

De rättsliga förutsättningarna för en villkorsändring i ett gällande tillstånd anges i 24 kap. 8 § miljöbalken. Ett villkor får enligt den bestämmelsen upphävas eller mildras endast om det är uppenbart att villkoret inte längre behövs eller är strängare än nödvändigt eller om ändringen påkallas av omständigheter som inte förutsågs när

tillståndet meddelades. Det är tillståndshavaren som ska visa att förutsättningar för att upphäva eller mildra ett villkor föreligger och en ansökan av en tillståndshavare att mildra ett villkor ska enligt praxis bedömas restriktivt (se MÖD 2002:56 och Mark- och miljööverstolens dom i mål M 900-16 den 18 november 2016)

Höga halter av järn i syrefattiga vatten innebär risk för att järnutfällningar kan bildas i kontakt med luftens syre. Järnutfällningar kan medföra slambildning samt skada fisk och andra vattenlevande organismer (se Havs- och vattenmyndighetens yttrande till mark- och miljödomstolen, s 49 i domen i mål M 1048-11).

Utfällningar kan ansamlas på botten och förändra förutsättningarna för det biologiska livet. Det är således angeläget att begränsa utsläppet av järn till vatten. Det bör dock noteras att det här främst är fråga om redan utfällt järn.

I tillståndsprövningen vid mark- och miljödomstolen redovisade kommunen bl.a. följande (s 20-21 i domen i mål M 1048-11).

Höga eller mycket höga halter (i förhållande till Naturvårdsverkets bedömningsgrunder) har uppmätts genomgående av arsenik och flera tungmetaller. Dimensionerande metaller är kadmium, bly, koppar, zink och arsenik. Högst halter har uppmätts i den inre hamnbassängen, särskilt i närheten till det tidigare kopparverket, där föroreningarna är knutna till fasta järnhaltiga biprodukter från verksamheten (kisaskor). Även i den yttre hamnbassängen finns ett sammanhängande område med höga tungmetallhalter knutna till, troligen utfällda, järnoxider.

Järnhalterna är ställvis mycket höga i sedimenten i de inre och yttre hamnbassängerna. Nära det f.d. kopparverket bedöms dessa prover innehålla en stor andel fasta biprodukter (kisaskor) medan proverna med höga järnhalter i yttre hamnbassängen troligen består av utfällningar av järnoxider/hydroxider med medfälda föroreningar. Där är järnhalterna resultatet av ”naturliga” reningsprocesser och spridningen har begränsats till det utanförliggande kustområdet.

Mark- och miljödomstolen gör följande bedömning. Den utredning som redovisades inför tillståndsprövningen bedömdes uppfylla kraven för att miljökonsekvensbeskrivningen kunde godkännas (se mark-överdomstolens dom,

mål M 10715-12). Kommunens uppgift om att järnhalterna har visat sig vara högre än vad som kunde förväntas har inte ifrågasatts av de myndigheter som har yttrat sig i målet. Det får därför godtas att det är fråga om omständigheter som inte kunde förutses när tillståndet meddelades. Det har inte heller framförts någon invändning mot det föreslagna nya haltvärdet. Med den utspädning som förekommer befaras inga akuta effekter av utsläppet. Järn befaras inte medföra långsiktiga toxiska effekter, till skillnad från de andra reglerade metallerna. De tillfällen då nu föreslaget villkor överskreds (v 43 och 44) har förklarats med driftstörningar. Kommunen får därför anses kunna innehålla värdet vid normal drift.

Yrkandet om ändring av villkor 3 a. kan därmed bifallas.

Verkställighetsförordnande

Förordnande om att ändringen gäller omedelbart utan hinder av att domen vunnit laga kraft, s.k. verkställighetsförordnande, ska normalt sett medges restriktivt.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att det inte har framförts några invändningar mot ändringen och att kommunen har ett berättigat intresse av att snabbt kunna fortsätta verksamheten. Yrkandet bör därför bifallas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV 425)

Överklagande senast den 15 mars 2017.

Bengt Johansson

Bruno Bjärnberg

I domstolens avgörande har rådmannen Bengt Johansson, ordförande, och tekniska rådet Bruno Bjärnberg deltagit.

SVERIGES DOMSTOLAR

ANVISNING FÖR HUR MAN ÖVERKLAGAR - DOM I MÅL DÄR MARK- OCH MILJÖDOMSTOLEN ÄR FÖRSTA INSTANS

Den som vill överklaga mark- och miljödomstolens dom ska göra detta skriftligen. **Skrivelsen ska skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen.** Överklagandet prövas av Mark- och miljööverdomstolen vid Svea hovrätt.

Överklagandet ska ha kommit in till mark- och miljödomstolen **inom tre veckor** från domens datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i domen.

Har ena parten överklagat domen i rätt tid, får också motparten överklaga domen (s.k. **anslutningsöverklagande**) även om den vanliga tiden för överklagande har gått ut. Överklagandet ska också i detta fall skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen och det måste ha kommit in till mark- och miljödomstolen **inom en vecka** från den i domen angivna sista dagen för överklagande. Om det första överklagandet återkallas eller förfaller kan inte heller anslutningsöverklagandet prövas.

För att ett överklagande ska kunna tas upp krävs att Mark- och miljööverdomstolen lämnar **prövningstillstånd**. Det görs om:

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står mark- och miljödomstolens avgörande fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Mark- och miljööverdomstolen varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om:

1. den dom som överklagas med angivande av mark- och miljödomstolens namn samt datum för domen och målnummer,
2. den ändring av mark- och miljödomstolens dom som klaganden vill få till stånd,
3. grunderna (skälen) för överklagandet och i vilket avseende mark- och miljödomstolens domskäl enligt klagandens mening är oriktiga,
4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
5. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Har en omständighet eller ett bevis som åberopas i Mark- och miljööverdomstolen inte lagts fram tidigare, ska klaganden förklara anledningen till omständigheten eller beviset inte åberopats i mark- och miljödomstolen. **Skriftliga bevis** som inte lagts fram tidigare ska ges in samtidigt med överklagandet. Vill klaganden att det ska hållas ett förnyat förhör eller en förnyad syn på stället, ska han eller hon ange det och skälen till detta. Klaganden ska också ange om han eller hon vill att motparten ska infinna sig personligen vid huvudförhandling i Mark- och miljööverdomstolen.

Skrivelsen ska vara undertecknad av klaganden eller hans/hennes ombud.

Om ni tidigare informerats om att **förenklad delgivning** kan komma att användas med er i målet/ärendet, kan sådant delgivningssätt också komma att användas med er i högre instanser om någon överklagar avgörandet dit.

Ytterligare upplysningar lämnas av mark- och miljödomstolen. Adress och telefonnummer finns på första sidan av domen.